

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

DOI 10.58423/2786-6742/2023-4-334-345
УДК 657.421.3

Віра ВАРЦАБА

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри фінансів і банківської справи,
ДВНЗ "Ужгородський національний університет",
м. Ужгород, Україна

Вікторія МАКАРОВИЧ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II,
м. Берегове, Україна
ORCID ID: 0000-0002-0684-7072
ResearcherID: C-1755-2017
Scopus Author ID: 57210844509
MTMT: 10079063

Габрієлла ЛОСКОРІХ

доктор філософії з обліку і оподаткування,
заступниця завідувача кафедри обліку і аудиту,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II,
м. Берегове, Україна
ORCID ID: 0000-0002-5402-7220

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМАТИКИ ОБЛІКУ ІННОВАЦІЙНОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

Анотація. Ефективність управління підприємством в умовах економіки знань починає все більше залежати від оперативності прийняття рішень стосовно критично важливих для підприємства інноваційних активів. В статті окреслено необхідність удосконалення обліку інноваційної діяльності підприємства виходячи зі зростаючих запитів користувачів облікової інформації в умовах економіки знань. Обґрунтовано основні причини існування відмінностей між пропозиціями зарубіжних та українських вчених щодо розвитку обліку інноваційної діяльності. Виділено та проаналізовано дев'ять основних напрямів досліджень щодо розвитку обліку

інноваційного капіталу в Україні: удосконалення чинної моделі обліку витрат на дослідження та розробки; облік основних об'єктів інноваційної діяльності підприємства; облік інноваційного продукту / продукції; облік інноваційних проектів; облік резервів інноваційної діяльності (інноваційних резервів); облік фінансування інноваційної діяльності підприємства; управлінський облік витрат інноваційної діяльності; облікове забезпечення управління інноваційною діяльністю; організація обліку інноваційної діяльності підприємства. Окреслено тенденції розвитку теоретико-методологічних засад обліку інноваційного капіталу підприємства в Україні: удосконалення методологічних «прогалін» чинної методики обліку витрат на дослідження та розробки, реалізованої в національних П(С)БО; здійснення нової об'єктної структуризації інноваційної діяльності підприємства в системі бухгалтерського обліку; удосконалення методики обліку бізнес-процесів підприємства, дотичних до інноваційної діяльності (інноваційне резервування, фінансування інноваційної діяльності); посилення управлінської орієнтації обліку інноваційного капіталу та забезпечення його більшого рівня регламентації за рахунок розробки нових законодавчих положень та нормативних обмежень із використанням інструментарію облікової політики підприємства.

Ключові слова: економіка знань, інноваційний капітал, дослідження та розробки, система обліку в Україні.

JEL Classification: E22, M40.

Absztrakt. A tudásgazdaság körülményei között a vállalatirányítás eredményessége egyre inkább függ a vállalkozás számára kritikus innovatív eszközökkel kapcsolatos döntések gyorsaságától. A cikk felvázolja a vállalkozás innovációs tevékenysége elszámolásának jobbításának szükségességét a tudásgazdaság körülményei között a számviteli információ felhasználóinak növekvő igényei alapján. A tanulmány alátámasztja a külföldi és ukrán tudósok javaslatai közötti különbségek fő okait az innovációs tevékenységek elszámolásának fejlesztésére vonatkozóan. Ukrajnában az innovatív tőke elszámolásának fejlesztésével kapcsolatos kilenc fő kutatási terület kerül meghatározásra, valamint elemzésre: a kutatási és fejlesztési költségek jelenlegi elszámolási modelljének jobbítása; a vállalkozás innovációs tevékenységének fő alanyainak elszámolása; innovatív termék(ek) számvitele; innovatív projektek számvitele; innovációs tevékenység tartalékainak elszámolása (innovációs tartalékok); a vállalkozás innovációs tevékenységeinek finanszírozásának elszámolása; innovációs tevékenység költségeinek vezetői számvitele; számviteli támogatás az innovációs tevékenységek irányításához; a vállalkozás innovációs tevékenységének elszámolásának szervezése. A cikk felvázolja az ukrán vállalkozások innovatív tőke elszámolásának elméleti és módszertani alapjainak fejlesztési irányait: a kutatás-fejlesztési költségek nemzeti számviteli szabályozásban bevezetett jelenlegi elszámolási módszer módszertani hiányosságainak jobbítása; a vállalkozás innovációs tevékenységének új tárgyi strukturálásának bevezetése a számviteli rendszerben; a vállalkozás innovációs tevékenysége üzleti folyamatai elszámolási módjának fejlesztése (innovatív foglалás, innovációs tevékenység finanszírozása); az innovatív tőke elszámolásának vezetői orientációjának erősítése, az új jogszabályi törvényi rendelkezések és korlátok kialakítása miatt magasabb szintű szabályozás biztosítása a társaság számviteli politikájának eszközeivel.

Kulcsszavak: tudásgazdaság, innovációs tőke, kutatás-fejlesztés, számviteli rendszer Ukrajnában.

Abstract. The effectiveness of enterprise management in the conditions of the knowledge economy begins to depend more and more on the promptness of decision-making regarding innovative assets that are critical for the enterprise. The article outlines the need to improve the accounting of innovative activity of the enterprise based on the growing requests of users of accounting information in the conditions of the knowledge economy. The main reasons for the existence of differences between the proposals of foreign and Ukrainian scientists regarding the development of accounting for innovative activities are substantiated. Several key directions of research on the development of innovation capital accounting in Ukraine have been identified and analyzed, namely: 1) improvement of the current model of accounting for research and development costs; 2) accounting of the main objects of the innovative

activity of the enterprise; 3) accounting of the innovative product / products; 4) accounting of innovative projects; 5) accounting of innovation activity reserves (innovation reserves); 6) accounting for the financing of innovative activities of the enterprise; 7) management accounting of costs of innovative activity; 8) accounting support for the management of innovative activities; 9) organization of accounting for innovative activities of the enterprise. Trends in the development of the theoretical and methodological foundations of accounting for innovative capital of enterprises in Ukraine are outlined. The directions of development are: the improvement of methodological "gaps" of the current methodology for accounting for research and development costs, implemented in national P(S)BO; implementation of a new object structuring of the enterprise's innovative activity in the accounting system; improvement of the method of accounting of the enterprise's business processes related to innovative activity (innovative reservation, financing of innovative activity); strengthening the management orientation of the accounting of innovative capital and ensuring its greater level of regulation due to the development of new legislative provisions and regulatory restrictions using the tools of the accounting policy of the enterprise.

Keywords: knowledge economy, innovation capital, research and development, accounting system in Ukraine.

Постановка проблеми. В умовах розвитку економіки знань, що передбачає активну діджиталізацію основних бізнес-процесів підприємств, застосування технологій Big Data, Інтернету речей, штучного інтелекту, поглиблених засобів аналізу даних та інших технологічних інновацій, діяльність підприємств характеризується процесами створення, використання та збереження елементів інноваційного капіталу. За таких умов все більш наочною стає неспроможність традиційної фінансової звітності забезпечити надання релевантної інформації про інноваційну діяльність підприємства, яка б була корисною для інвесторів, позичальників та суб'єктів прийняття рішень на підприємстві (менеджерів, суб'єктів корпоративного управління тощо).

Ефективність управління підприємством в умовах економіки знань починає все більше залежати від оперативності прийняття рішень стосовно критично важливих для підприємства інноваційних активів. Зокрема, як відмічають з цього приводу Л.М. Пилипенко та А.В. Тирінов, сучасні умови діяльності підприємств значно підвищують вимоги щодо швидкості реакції менеджменту підприємства на прояв тих чи інших подій, які мають бути чітко ідентифіковані й описані у придатному для прийняття рішень вигляді [9, с. 93], що безпосередньо стосується й інноваційного капіталу підприємства.

Про необхідність удосконалення чинної моделі бухгалтерського обліку інноваційної діяльності на рівні міжнародних (IAS/IFRS, GAAP US тощо) та національних стандартів обліку (П(С)БО) в останні роки відмічають як представники професійної, так і академічної спільноти, вносячи ряд пропозицій, спрямованих на підвищення корисності облікової інформації (фінансова звітність, нефінансова звітність тощо) в частині інноваційного капіталу підприємства. Такі пропозиції передусім спрямовані на задоволення зростаючих потреб і запитів користувачів інформації про інноваційний капітал підприємства.

На відміну від зарубіжної облікової думки, де наукова дискусія щодо підвищення релевантності облікової інформації в частині інноваційного капіталу підприємства переважно розвивається навколо дилеми доцільності списання на витрати або капіталізації досліджень та розробок [5] українськими науковцями пропонується більш розгорнутий набір варіантів розвитку чинної моделі обліку інноваційної діяльності підприємств. Значна кількість пропозицій українських вчених має концептуальні протиріччя щодо розуміння ролі інновацій в системі бухгалтерського обліку, побудованої на основі використання системи стандартів IAS/IFRS [6], оскільки такі пропозиції передбачають необхідність внесення кардинальних змін в чинну систему обліку щодо інноваційного капіталу підприємства.

Існування подібних відмінностей в поглядах українських вчених відповідає позиції С. Зембона та Д. Монкіардіні, які вважають, що політичні та академічні дебати повинні виходити за рамки ідеї інновацій, яка все ще значною мірою базується лише на інвестиціях у дослідження та розробки та патенти [10, с. 22]. Тобто для формування дієвої системи обліку інноваційної діяльності, яка б відповідала потребам суб'єктів прийняття рішень та сучасному стану розвитку інноваційної діяльності, що характеризується активним поширенням сталих та розумних інновацій, необхідним є впровадження більш кардинальних підходів – нової парадигми обліку інноваційної діяльності підприємства, що забезпечить формування більш збалансованої аналітичної основи для прийняття управлінських рішень.

Основними причинами існування відмінностей між пропозиціями зарубіжних та українських вчених щодо розвитку обліку інноваційної діяльності на нашу думку є наступні:

1) Поява нових моделей управління інноваційною діяльністю, що активно розвиваються в умовах формування економіки знань та передбачають необхідність розробки розширеного інформаційного забезпечення для управління інноваційною політикою та стратегією підприємства;

2) Зростання інвестиційної привабливості інноваційно-активних підприємств, що вимагає пошуку формування нестандартних моделей генерування та передачі облікової інформації для прийняття інвестиційних рішень;

3) Відсутність необхідного досвіду у менеджменту українських підприємств з використання облікової інформації щодо інноваційного капіталу, сформованої на основі чинної моделі обліку витрат на дослідження та розробки, реалізованої в П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»;

4) Відсутність методологічного догматизму щодо розуміння інноваційної діяльності підприємства в бухгалтерському обліку виходячи суто із використання витратного підходу, а також і щодо можливості розгляду в системі обліку інноваційного капіталу підприємства;

5) Наявність «радянських» традицій щодо розуміння нововведень та інновацій в системі бухгалтерського обліку.

З метою визначення загальних цілей, на які були спрямовані такі дослідження та обґрунтування напрямів їх здійснення, має бути розроблена їх комплексна

класифікація та проаналізована доцільність і технічна можливість їх практичного впровадження в чинну систему облікових стандартів з позиції якісного покращання процесів інформування різних груп заінтересованих стейкхолдерів про інноваційну діяльність підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми розвитку обліку інноваційного капіталу розглядаються в дослідженнях таких вітчизняних вчених: Б.І. Валуєв, І.М. Вигівська, В.С. Височан, Л.О. Волощук, В.В. Гик, Л.В. Гнилицька, О.І. Грицай, А.Г. Загородній, Я.О. Измайлов, О.В. Кантаєва, Я.Д. Крупка, Т. Кучеренко, С.Ф. Легенчук, І.В. Мельничук, В.О. Озеран, Р. Романів, І.Б. Садовська, Т.Я. Сенчук, Н.М. Столярчук, О.В. Усатенко та ін.

Метою статті є аналіз напрямів досліджень з розвитку обліку інноваційного капіталу в Україні та виділення основних тенденцій в даній сфері.

Викладення основного матеріалу. В результаті аналізу праць українських вчених, присвячених удосконаленню обліку інноваційного капіталу підприємства, виділено наступні групи пропозицій (напрями досліджень), які спрямовані на підвищення рівня релевантності облікової інформації щодо даного об'єкта досліджень (рис. 1).

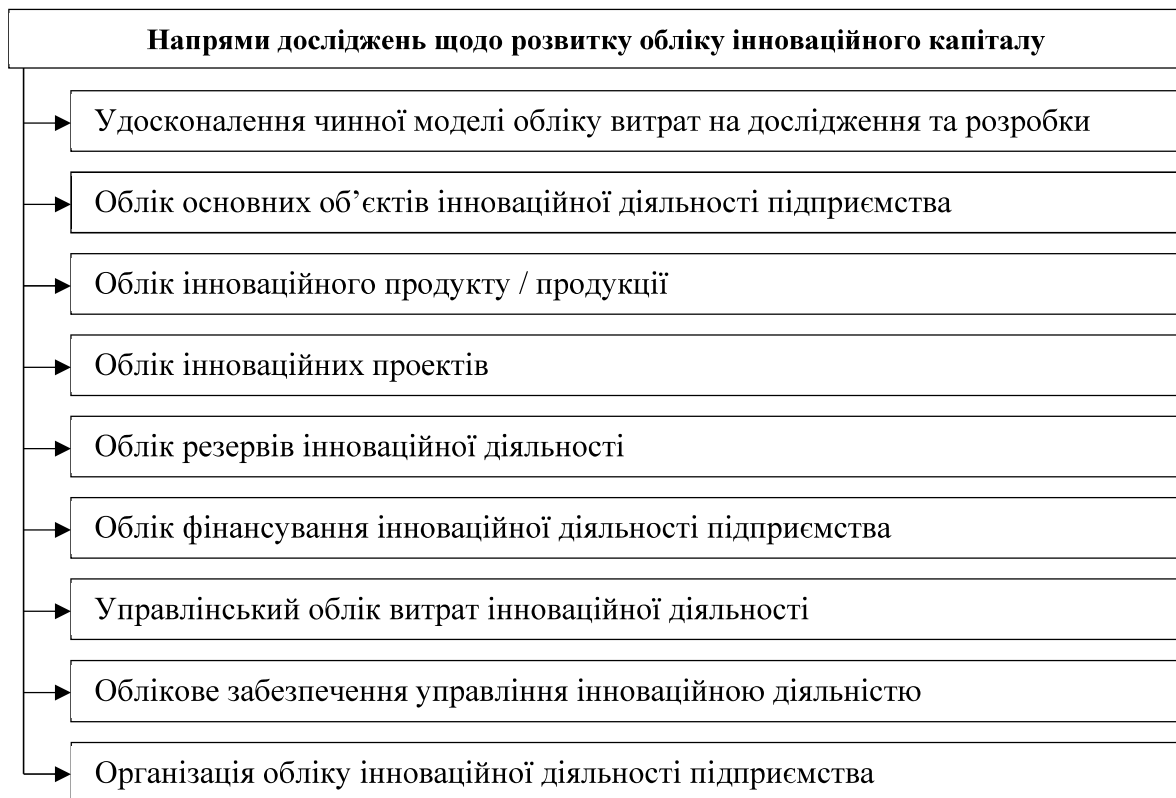

Рис. 1. Напрями досліджень щодо розвитку обліку інноваційного капіталу

Можна навести наступну характеристику кожного з виділених напрямів (рис. 1) та визначити їх роль у вирішенні проблеми підвищення релевантності облікової інформації про інноваційний капітал підприємства:

1) *Удосконалення чинної моделі обліку витрат на дослідження та розробки.* Представники даного напрямку (К.В. Безверхий, В.В. Биба, В.В. Гик, О.І. Грицай, О.В. Кантаєва, Я.Д. Крупка, Р.А. Міщенко, В. Озеран, О.В. Побережець, Т.Я. Сенчук) формують свої пропозиції виходячи з існування достатньо загальної та «розмитой» методології обліку витрат на дослідження та розробки, представленій в ПСБО 8 «Нематеріальні активи» [8], особливо у порівнянні з МСФЗ 38 «Нематеріальні активи» [7]. З метою заповнення наявних в ній прогалин автори пропонують удосконалити склад та структуру витрат на дослідження та розробки, наводять можливі варіанти їх облікового відображення в межах чинного нормативного регулювання та пропонують різні групи рахунків для забезпечення такого процесу, а також наводять відповідні шляхи включення інформації про дослідження та розробки до складу фінансової звітності підприємства та приміток до неї.

З метою вирішення існування проблеми множинності підходів до обліку витрат на дослідження та розробки окремі автори пропонують створення єдиного рахунку для обліку витрат на дослідження та розробки («Витрати на інновації»), який би слугував інформаційною моделлю та джерелом для здійснення аналізу інноваційної діяльності підприємства. Для розширення інформаційної місткості облікової інформації про інноваційний капітал підприємства вченими також пропонується удосконалити систему субрахунків та аналітичних рахунків, які б враховували специфічні особливості інноваційної діяльності окремого підприємства. Особливу увагу автори також приділяють удосконаленню механізмів реалізації професійного судження в частині капіталізації витрат на розробки в системі бухгалтерського обліку.

2) *Облік основних об'єктів інноваційної діяльності підприємства.* Представники даного підходу (О.А. Варчук, Л.В. Гнилицька, Ю.М. Грибовська, А.В. Крисенко, Н.М. Столярчук, С.В. Філіппова, Ж.М. Ющак) в якості основного предмету дослідження використовуються не лише витрати на дослідження та розробки, а всю інноваційну діяльність підприємства, яка структурується ними у вигляді сукупності об'єктів різних видів, що характеризують процеси створення, використання та комерціалізації інновацій на підприємствах. Основними з таких об'єктів є витрати (інноваційні витрати, витрати на інноваційну діяльність, витрати на інноваційні процеси) та доходи (інноваційні доходи, доходи від інноваційної діяльності), що виникають в процесі здійснення інноваційної діяльності підприємства, і які розглядаються вченими як нові об'єкти бухгалтерського обліку, які мають бути включені до облікового категорійно-понятійного апарату. Як відмічають В.М. Діба та В.В. Гик, існує необхідність чіткості у формуванні достовірної інформації про витрати на інновації, як передумови для раціональної методики та організації їх обліку [3, с. 223], що є однією із першопричин необхідності їх відокремленого розгляду в системі обліку. Розвиток підходів до обліку витрат інноваційної діяльності вченими переважно здійснюється через удосконалення системи рахунків для обліку таких витрат, розробки підходів до їх калькулювання, а також через удосконалення методики

щодо їх списання на фінансові результати діяльності підприємства або капіталізації таких витрат як нематеріальних активів.

Виявлення, визнання та облік доходів від інноваційної діяльності підприємства є набагато складнішою задачею, у порівнянні з обліком інноваційних витрат, оскільки їх достатньо складно виокремити зі складу сукупних доходів підприємства, одержаних від інших видів діяльності. Значна кількість авторів констатують відсутність можливості одержання з системи обліку структурованої та порівнянної інформації про результативність інноваційної діяльності підприємства. Тому з цією метою авторами пропонуються підходи для ідентифікації доходів від інноваційної діяльності підприємства, рахунки для їх обліку та шляхи відображення в фінансовій звітності. Окрім облікових аспектів рядом авторів розробляються методичні засади контролю та аудиту інноваційних витрат та доходів підприємства з метою підвищення економічної ефективності інноваційної діяльності.

3) *Облік інноваційного продукту / продукції.* Основним результатом інноваційної діяльності підприємства є створення відповідного інноваційного продукту / продукції, який в подальшому виступатиме об'єктом комерціалізації. Під останнім розуміється нематеріальний актив, матеріальний актив або послуга, виробництво яких здійснюватиметься підприємством, і реалізація яких забезпечуватиме одержання доходів від інноваційної діяльності. Тому одним із напрямів розвитку облікового забезпечення інноваційної діяльності підприємства з позиції представників даного підходу (З.І. Гаврилюк, Т. Кучеренко, О. Ратушна, Р. Романів, О. Підлубна, Т. Сенчук, А.О. Фатенок-Ткачук) є удосконалення обліку витрат, що виникають в процесі дослідження і розробки нових видів продукції (класифікація витрат, критерії їх визнання та відображення на рахунках обліку), а також безпосереднє удосконалення методики обліку інноваційних продуктів як основного результату інноваційної діяльності.

4) *Облік інноваційних проектів.* В дослідженнях окремих вчених (І.В. Мельничук, О.В. Усатенко) наводяться пропозиції щодо необхідності розгляду в якості комплексного об'єкту обліку, що характеризує інноваційну діяльність підприємства, окремого інноваційного проекту (програми). З одного боку, це сприятиме більш чіткому розмежуванню інноваційних витрат та доходів підприємства, що стосуються окремого напрямку інноваційної діяльності підприємства, від інших подібних витрат та доходів, а з іншого – дозволить більш точно визначати фінансову ефективність інноваційної діяльності підприємства в розрізі кожного з реалізовуваних інноваційних проектів (програм).

5) *Облік резервів інноваційної діяльності (інноваційних резервів).* Окрім безпосередньо створення, використання та комерціалізації результатів інноваційної діяльності, даний процес супроводжується дуже високими ризиками, які можуть призводити до значних втрат підприємств в майбутньому. З метою мінімізації або зменшення рівня ризиків інноваційної діяльності на підприємствах вченими (Т.М. Барчак, І.М. Вигівська, Н.В. Гуріна, О.М. Ковальова, В.В. Кірсанова, С.Ф. Легенчук, І.В. Мельничук, Т.О. Сухарева) пропонується створювати та використовувати відповідні резерви (забезпечення), що передбачає

необхідність розробки методики облікового відображення даних процесів. Пропозиції вчених в даному напрямі є розвитком ролі системи обліку в системі резервування підприємства, коли використання інструментарію облікових резервів є одним зі шляхів реалізації принципу обачності при формування фінансових результатів підприємства.

6) *Облік фінансування інноваційної діяльності підприємства.* Ще одним з бізнес-процесів, що стосуються інноваційної діяльності підприємства, є її фінансування. Оскільки даний бізнес-процес може відбуватись з різних джерел (державні, публічні, приватні), відбуватись в різний спосіб та в різних формах, та може здійснюватися за допомогою інструментів державного податкового стимулювання, то існує значна кількість проблемних питань облікового відображення, які намагаються вирішити вчені (О.О. Височан, С. Кафка, Т.Є. Кучеренко, Л.Ю. Мельник, Т.І. Моргунова, О.П. Ратушна, О.Л. Швиденко). Такі проблемні питання стосуються не лише шляхом відображення процесів фінансування, тобто системи облікових рахунків та фінансової звітності, а також і порядку розрахунку сум такого фінансування та сум податків, які повинно сплачувати підприємство в процесі здійснення інноваційної діяльності.

7) *Управлінський облік витрат інноваційної діяльності.* Окрім розвитку проблематики фінансового обліку, ряд українських вчених (О.І. Грицай, В.М. Іванков, О.С. Роева, І.Б. Садовська, Г.Б. Свінарьова, М.Є. Скрипник) удосконалює теоретико-методичні аспекти управлінського обліку інноваційної діяльності, що переважно стосуються удосконалення системи калькулювання інноваційних витрат та розробки внутрішньої звітності про інноваційний капітал підприємства з метою створення необхідних передумов для більш ефективного управління ним. Такі пропозиції в цілому спрямовані на формування облікового забезпечення, що сприятиме більш точному визначенню собівартості на кожному з етапів інноваційної діяльності підприємства та в цілому формуванню загальної суми інноваційних витрат підприємства. Вони можуть реалізовуватись на основі використання специфічних одиниць реалізації інноваційної діяльності на підприємстві, відмінних від звичайної економічної діяльності, – наукових лабораторій, експериментальних підрозділів, наукових парків тощо. Такі специфічні одиниці можуть виступати центрами інноваційних доходів та інноваційних витрат, в рамках яких здійснюватиметься ведення обліку та формуватиметься управлінська звітність про інноваційний капітал, що враховує інформаційні потреби та організаційні особливості підприємства. В кінцевому випадку це створюватиме всі необхідні можливості для аналізу та контролю реалізації інноваційних ініціатив підприємства, коригування їх пріоритетних напрямів та визначення подальших перспектив для комерціалізації інновацій.

8) *Облікове забезпечення управління інноваційною діяльністю.* Даний напрям досліджень вчених (Б.І. Валуєв, Л.О. Волощук, В.М. Диба, В.В. Гик, Я.О. Ізмайлов, О.В. Кантаєва, І.Б. Садовська) характеризується необхідністю розробки комплексної системи облікового забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємств, що створило б необхідні передумови як для підвищення ефективності її реалізації в цілому, так і для удосконалення процесів створення

окремих інновацій та реалізації окремих інноваційних проєктів. Про актуальність даної проблеми наголошує О.І. Грицай, на думку якої існує неадекватність інформаційного забезпечення інноваційної діяльності сучасним потребам управління і аналізу [1, с. 201].

Основними інструментами для формування такого нового інформаційного забезпечення, яке б дозволило приймати більш ефективні рішення суб'єктів управління інноваційною діяльністю підприємства щодо здійснюваних інноваційних ініціатив є внутрішня управлінська звітність про інноваційний капітал підприємства, яка має відповідати інформаційним потребам таких суб'єктів управління (операційні та стратегічні менеджери, ризик-менеджери, внутрішні контролери та аудитори, аналітики, суб'єкти корпоративного управління тощо). Вирішення проблеми формування дієвої інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень в частині інноваційного капіталу на підприємствах вбачається вченими однією з передумов, яка сприятиме як формуванню інвестиційного-інноваційного потенціалу окремого підприємства, так і ефективній реалізації інноваційної моделі розвитку економіки в Україні.

9) *Організація обліку інноваційної діяльності підприємства.* З метою усунення проблеми «розмитості» методологічних засад обліку інноваційного капіталу підприємства, значна кількість вчених (А.Б. Бойчук, О.М. Гай, Т.А. Демченко, А.Г. Загородній, О.М. Ковальова, В.В. Кірсанова, О.В. Пальчук, С. Сирцева, М.А. Слатвінський, Т.О. Сухарева, О.Г. Чирва) наголошують на необхідності розробки детальних рекомендацій обліку інноваційної діяльності та пов'язаних з нею бізнес-процесів, а також забезпечити більш комплексну стандартизацію практики обліку інноваційної діяльності. Як відмічають з цього приводу А.Г. Загородній та А.Б. Бойчук, на нормативному рівні слід розробити методичні рекомендації з відображення на рахунках бухгалтерського обліку витрат на інноваційну діяльність, а також розробити та затвердити окремий стандарт бухгалтерського обліку, який би регулював облік саме інноваційної діяльності [4, с. 312].

Окрім цього, ряд вчених пропонують удосконалювати організаційні засади обліку інноваційного капіталу на підприємствах шляхом більш детальної регламентації облікової політики та професійних суджень, які здійснюються бухгалтерами в процесі капіталізації витрат, які підприємство здійснює при створенні інноваційного капіталу. Зокрема, на думку Н.В. Гуріної підприємство повинно самостійно розробити таку облікову політику, яка б уточнювала моменти визнання витрат інноваційної діяльності та регулювала б повноту висвітлення інформації, що наводиться у фінансовій звітності [2, с. 57]. Закріплення в обліковій політиці чіткого порядку ведення обліку інноваційного капіталу сприятиме підвищенню рівня достовірності та порівнянності інформації про даний об'єкт обліку.

Висновки та пропозиції. За результатами проведеного аналізу наукових праць вітчизняних вчених виділено дев'ять основних напрямів досліджень, які спрямовані на розвиток обліку інноваційного капіталу підприємства. Перші шість напрямів досліджень стосуються проблематики удосконалення системи фінансового обліку інноваційного капіталу на підприємстві. Зокрема, авторами

визначаються основні елементи інноваційної діяльності підприємства та шляхи їх облікового відображення, а також допоміжні елементи інноваційної діяльності, які доповнюють процеси, які безпосередньо пов'язані зі створенням, використанням та комерціалізацією інноваційного капіталу. Сьомий та восьмий напрями досліджень стосуються розвитку управлінських аспектів обліку інноваційної діяльності та спрямовані на підвищення ролі облікової інформації в забезпеченні прийняття більш ефективних управлінських рішень стосовно інноваційного капіталу підприємства. Дев'ятий напрям досліджень стосується удосконалення організаційних аспектів обліку інноваційного капіталу як на загальнодержавному рівні, так і на рівні окремого підприємства.

На основі аналізу виділених напрямів можна виділити наступні тенденції розвитку теоретико-методологічних засад обліку інноваційного капіталу підприємства:

- удосконалення методологічних «прогалін» чинної методики обліку витрат на дослідження та розробки, реалізованої в національних П(С)БО;
- здійснення нової об'єктної структуризації інноваційної діяльності підприємства в системі бухгалтерського обліку шляхом доповнення її новими більш деталізованими (інноваційні витрати, інноваційні доходи, інноваційний продукт / продукція) або більш укрупненими обліковими об'єктами (інноваційний проект, інноваційна діяльність);
- удосконалення методики обліку бізнес-процесів підприємства, дотичних до інноваційної діяльності (інноваційне резервування, фінансування інноваційної діяльності);
- посилення управлінської орієнтації обліку інноваційного капіталу та забезпечення його більшого рівня регламентації за рахунок розробки нових законодавчих положень та нормативних обмежень із використанням інструментарію облікової політики підприємства.

Список використаних джерел

1. Грицай О.І. Напрями удосконалення обліку витрат на інноваційні процеси. Проблеми економіки та менеджменту: Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2010. № 683. С. 198–201.
2. Гуріна Н.В. Облік витрат інноваційної діяльності. Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка. 2010. Спецвип. 29. Ч. 2: Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності в сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці. С. 53-57.
3. Диба М.І., Гик В.В. Формування облікової інформації для управління витратами на інновації. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2015. № 4 (20). С. 223-227.
4. Загородній А.Г., Бойчук А.Б. Напрями удосконалення обліку витрат на інновації. Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2012. № 727. С. 309-313.
5. Макарович В.К. Концептуальна проблема обліку інноваційного капіталу підприємства: причини виникнення. Економіка, управління та адміністрування. 2022. №4 (102). С. 65-71.

6. Макарович В.К. Необходимость обліку та звітування про інноваційний капітал підприємства в умовах економіки знань. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2022. № 2 (52). С. 47-54.
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-38_ukr_2016.pdf
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>
9. Пилипенко А.А., Тирінов А.В. Системна парадигма організації бухгалтерського обліку в умовах четвертої промислової революції. Бізнес Інформ. 2022. № 5. С. 92-99.
10. Zambon S., Monciardini D. Intellectual capital and innovation. A guideline for future research. Journal of Innovation Economics & Management. 2015. Vol. 2, No^o17. P. 13-26.

References

1. Gryczaj, O.I. (2010). Napryamy` udoskonalennya obliku vy`trat na innovacijni procesy` [Directions for improving cost accounting for innovative processes]. *Problemy` ekonomiky` ta menedzhmentu: Visny`k Nacional`nogo universy`tetu «L`vivs`ka politexnika» [Problems of economics and management: Bulletin of the Lviv Polytechnic National University]*. No. 683. P. 198-201.
2. Gurina, N.V. (2010). Oblik vy`trat innovacijnoyi diyal`nosti [Cost accounting of innovative activities]. *Naukovy`j visny`k Uzghorods`kogo universy`tetu. Seriya: Ekonomika [Economics]*. Special issue 29, Part 2. P. 53-57.
3. Dyba, M.I., Gyk, V.V. (2015). Formuvannya oblikovoyi informaciyi dlya upravlinnya vy`tratamy` na innovaciyi [Formation of accounting information for innovation cost management]. *Ekonomika: realiyi chasu. Naukovy`j zhurnal [Economy: realities of time. Scientific journal]*. No. 4 (20). P. 223-227.
4. Zagorodnij, A.G., Bojchuk, A.B. (2012). Napryamy` udoskonalennya obliku vy`trat na innovaciyi [Directions for improving accounting for innovation costs]. *Visny`k Nacional`nogo universy`tetu "L`vivs`ka politexnika": Menedzhment ta pidpry`yemny`czstvo v Ukraini: etapy` stanovlennya i problemy` rozvy`tku [Bulletin of the Lviv Polytechnic National University: Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and development problems]*. No. 727. P. 309-313
5. Makarovych, V.K. (2022). Konceptual`na problema obliku innovacijnogo kapitalu pidpry`yemstva: pry`chy`ny` vy`ny`knennya [The conceptual problem of accounting for the enterprise's innovative capital: the causes of its occurrence]. *Ekonomika, upravlinnya ta administruvannya [Economy, management and administration]*. No. 4 (102). P. 65-71.
6. Makarovych, V.K. (2022). Neobxidnist` obliku ta zvituvannya pro innovacijny`j kapital pidpry`yemstva v umovax ekonomiky` znan` [The need for accounting and reporting on the innovative capital of the enterprise in the conditions of the knowledge economy]. *Problemy` teorii ta metodologiyi buxgalters`kogo obliku, kontrolyu i analizu [Problems of the theory and methodology of accounting, control and analysis]*. No. 2 (52). P. 47-54.
7. Mizhnarodny`j standart buxgalters`kogo obliku 38 «Nematerial`ni akty`vy`» [International accounting standard 38 "Intangible assets"]. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-38_ukr_2016.pdf

8. Nacional`ne polozhennya (standart) buxgalters`kogo obliku 8 «Nematerial`ni akty`vy`» [National regulation (standard) of accounting 8 "Intangible assets"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>
9. Pylypenko, A.A., Tyrinov, A.V. (2022). Systemna paradygma organizaciyi buxgalters`kogo obliku v umovax chetvertoyi promy`slovyoi revolyuciyi [System paradigm of accounting organization in the conditions of the fourth industrial revolution]. *Biznes Inform [Business Inform]*. No. 5. P. 92-99.
10. Zambon, S., Monciardini, D. (2015). Intellectual capital and innovation. A guideline for future research. *Journal of Innovation Economics & Management*. Vol. 2, No°17. P. 13-26.